

Istorija i razvoj grada

Industrijska revolucija

Rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku

Razvoj urbanističke teorije u 19. veku

Gradovi u 20. veku

Industrijska revolucija

- Industrijska revolucija suštinski je promenila ljudski život, kao poljoprivredna revolucija u neolitu kad je čovek od nomadskog čoveka postao ratar i osnovao naselja.
- Promena načina života: tehnološke inovacije: parna mašina na čvrsto gorivo, umesto pojedinačne zanatske proizvodnje - masovna proizvodnja, gvožđe, čelik, pa i sintetika umesto prirodnih materijala
- Fabrička proizvodnja - porast gradskog stanovništva - bolji zdravstveni i ekonomski uslovi, postepeno kretanje ka opštem društvenom blagostanju (poboljšanje poljoprivredne proizvodnje, zdravstvenih uslova, dohotka, proširila se funkcionalna osnova arhitektonskih delatnosti)
- Novi tipovi građevina: industrijske (fabrike, skladišta), saobraćajne (mostovi, železničke stanice), javne (poslovne, banke, berze, robne kuće) i reprezentativne (pozorišta, sudovi, parlamenti, bolnice, hoteli, biblioteke); pre su bile samo crkve, palate i tvrđave; masovna stambena izgradnja (najintenzivniji razvoj: porodične kuće za srednji stalež umesto aristokratskih rezidencija)
- Novi građevinski materijali (pored tradicionalnih: drvo, kamen; sada su industrijski materijali: gvožđe, staklo, čelik - proizvodnja u velikim količinama)
- Nove metode projektovanja (objekti ogromnih visina i raspona zahvaljujući novim materijalima); proračuni konstrukcija
- Podela na arhitekturu (umetnost) i građevinsko inženjerstvo (tehnika)
- Hronološki: Engleska od 1750., Francuska od 1830., Nemačka i SAD od 1850.

Industrijska revolucija

Tehnološka
arhitektura

Novi materijal – gvožđe

**Abraham Darbi
Most preko reke Severn,
Engleska, 1779.**

Jedan od prvih gvozdenih mostova, raspona oko 30 m; ovaj most predstavlja primer zamene kamena livenim gvožđem, uz zadržavanje konture; drastično je smanjena masa;

Industrijska revolucija Tehnološka arhitektura

**Novi tip mosta – viseći
most**

**Thomas Telford
Menai viseći most
1819-1826.**

Pojavom železnice 1830. raste potreba za mostovima otpornim na težinu i dinamički (kinematički) udar na konstrukciju pri prolasku voza . Posle 1830. razvoj mostova je veoma ubrzan

Tehnološka arhitektura

**Benjamin Baker
Forth Rail bridge
1882-1890.**

Novi tip konstrukcije – rešetkasta konstrukcija

Mnogo efikasnija forma je rešetkasti nosač, čija krutost i sposobnost da se ne deformiše se zasniva na geometriji trougla, a otpornost na osobinama materijala; dobra strana - laki su, srazmerno su mali preseci sastavnih elemenata, jednostavno se montiraju; manji su troškovi proizvodnje; neki elementi rešetkastog nosača opterećeni su na pritisak, a neki na zatezanje.

Tehnološka arhitektura

**Benjamin Baker
Forth Rail bridge
1882-1890.**

**Novi tip konstrukcije –
rešetkasta konstrukcija**

Mnogo efikasnija forma je rešetkasti nosač, čija krutost i sposobnost da se ne deformiše se zasniva na geometriji trougla, a otpornost na osobinama materijala; dobra strana - laki su, srazmerno su mali preseci sastavnih elemenata, jednostavno se montiraju; manji su troškovi proizvodnje; neki elementi rešetkastog nosača opterećeni su na pritisak, a neki na zatezanje.

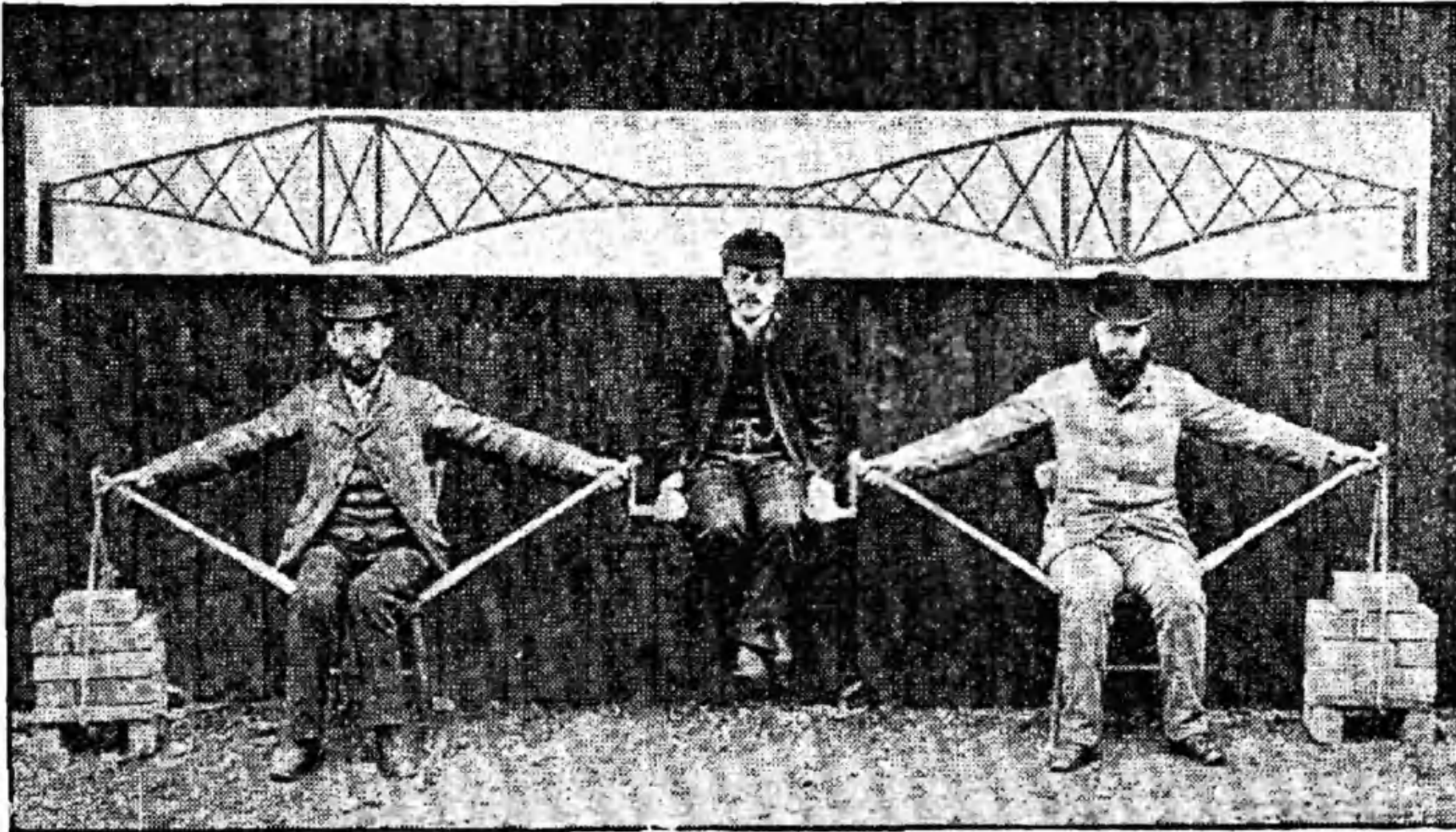

Fig. 14.

Novi tipovi građevina:

Proširila se funkcionalna osnova arhitektonskih delatnosti, pojava novih tipova građevina:

Industrijski objekti - fabrike, skladišta,

Saobraćajni - mostovi, železničke stanice,

Javni objekti- banke, berze, robne kuće

Reprezentativni - pozorišta, sudovi , parlamenti, bolnice, hoteli, biblioteke, dok su prethodne periode karakterisale uglavnom crkve, palate i tvrđave. Sve ovo uslovalo je promenu grada.

Novi tipovi građevina

**St Pancras železnička
stanica 1863-76, London
William Henry Barlow i R.M.
Ordish**

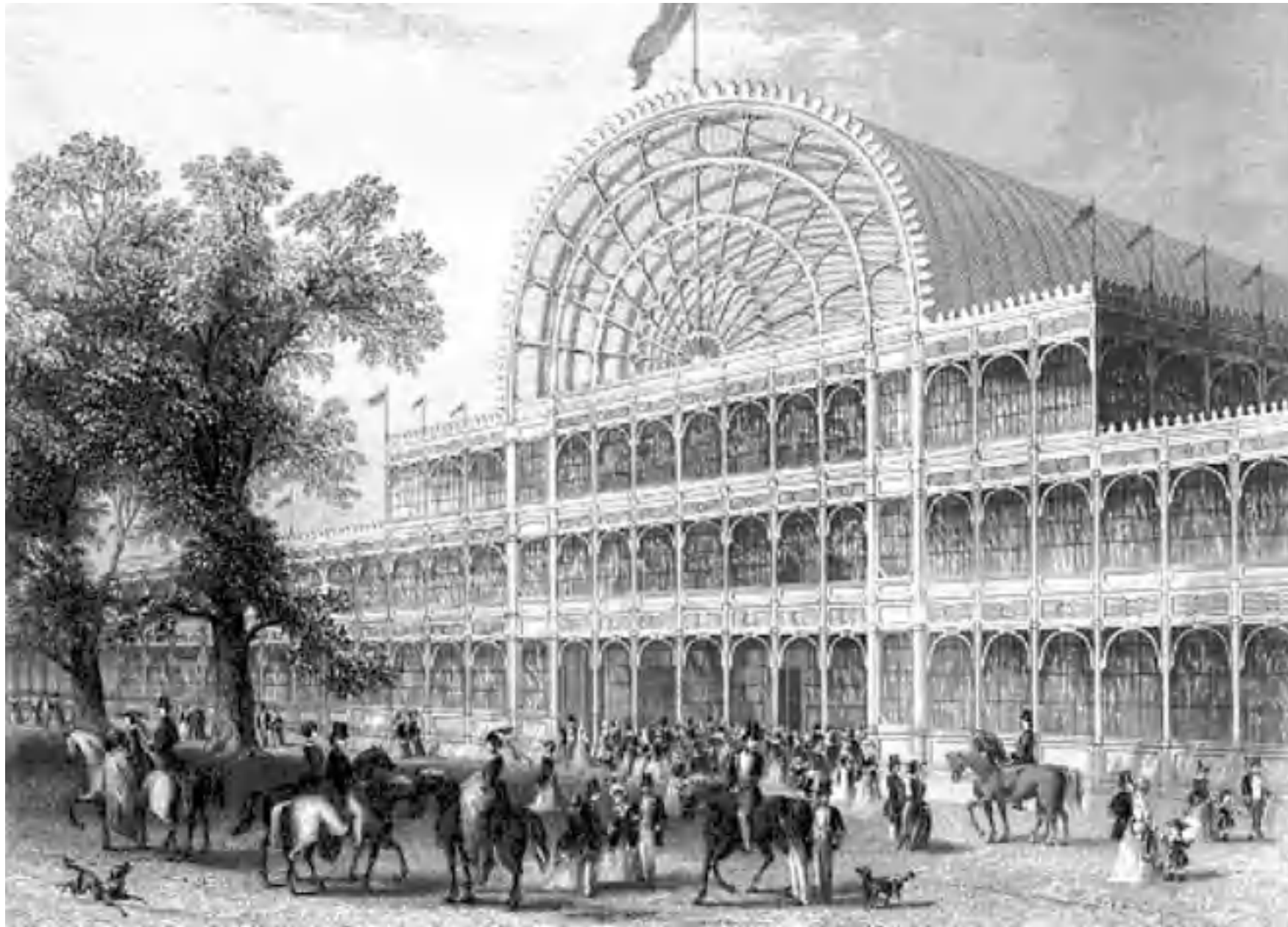
Najveća stanica koja je kao konstrukciju imala rešetkaste lukove. Raspon je bio 81m, visine 30m, dužine 213m. Ono što je tada bilo fascinantno je enterijer, zato što je ovo bio najveći pokriveni prostor ikada izgrađen.

Nadstrešnica je bila sakrivena iza železničkog hotela pretrpanog ukrasima u stilu visoke viktorijanske gotike, postoji arhitektonski nesklad između peronskog i putničko-hotelskog dela.

Novi tipovi
građevina

St Pancras
železnička stanica

Novi tipovi građevina

**Kristalna palata, 1851.
Hajd park, London**

Zgrada napravljena od livenog gvožđa i stakla koja se nalazila u Hajd Parku, u predgrađu Londona. Napravljena je za Veliku izložbu 1851. godine. Kristalna palata u Londonu zajedno sa Ajfelovom kulom u Parizu predstavljaju osnovne simbole arhitekture industrijske epohe.

Novi tipovi građevina

Kristalna palata, 1851. Hajd park, London

Palata je
projekat Džozefa
Pakstona za prvu svetsku
izložbu u Londonu 1851.
godine na više od 7.3 ha i
sa
potpuno staklenim zidovi
ma
i čeličnom konstrukcijom
od livenog gvožđa.

Novi tipovi građevina

**Kristalna palata, 1851.
Hajd park, London**

Više od 14.000 izlagača iz celog sveta su se okupili u Palati od 92.000 m² (7.3 ha) izložbenog prostora da prikažu tadašnje primere najnovije tehnologije razvijene u industrijskoj revoluciji.

Novi tipovi
građevina

**Kew Gardens
1844-1848.**

Novi tipovi građevina

Bon Marche, Paris **Robna kuća**

Arhitektura robne kuće bila je veoma inovativna za svoje vreme; prodavnicu iz 1869. godine izgradio je arhitekta Louis-Auguste Boileau, a Alexandre Laplanche ukrašava Boileau tehnologiju gvožđa. Louis-Charles Boileau, njegov sin, nastavlja rad na robnoj kući 1870-ih, konsultujući se sa firmom Gustave Eiffel za delove svoje strukture. Louis-Hippolite Boileau, unuk Louis-Auguste Boileau, radio je na ekstenziji robne kuće 1920-ih godina.

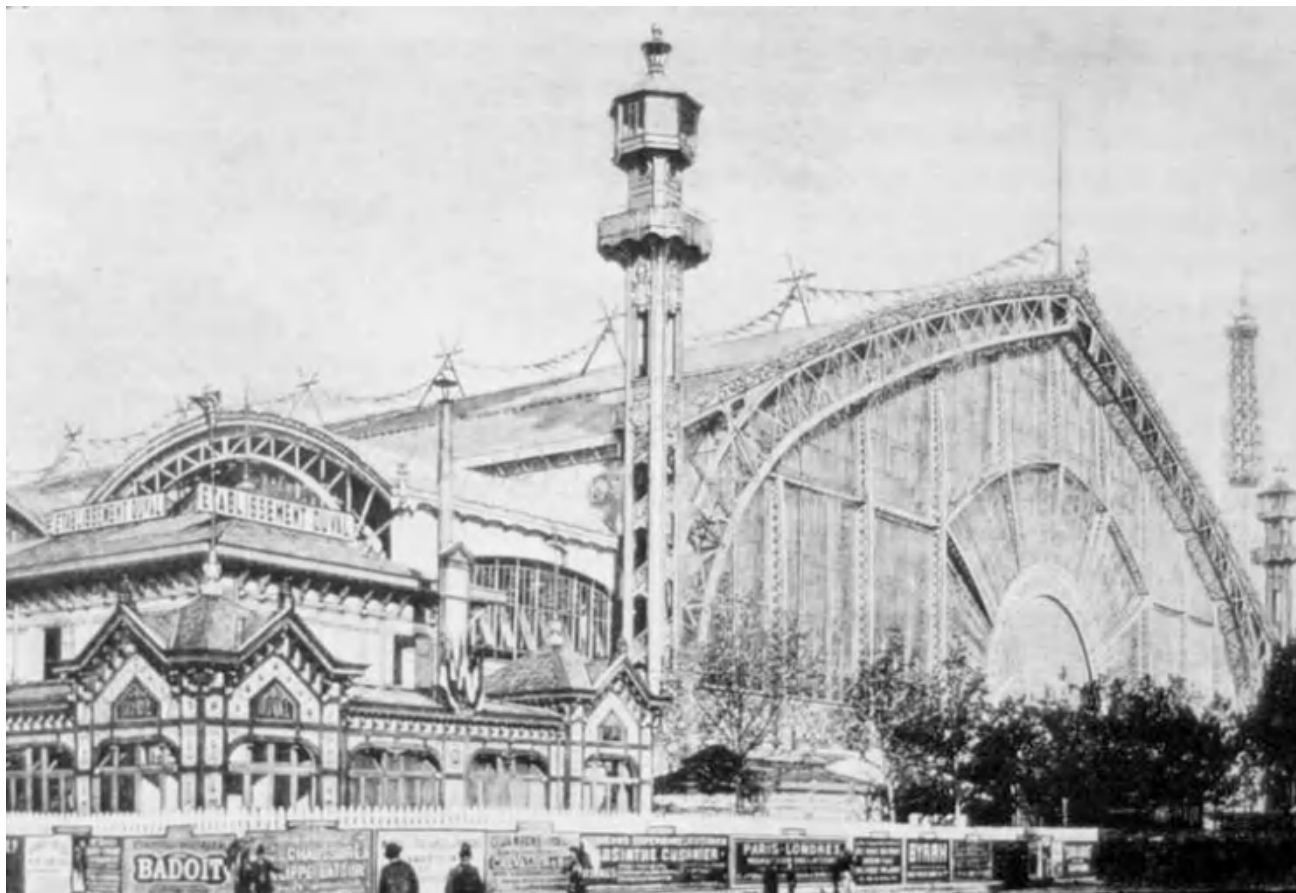

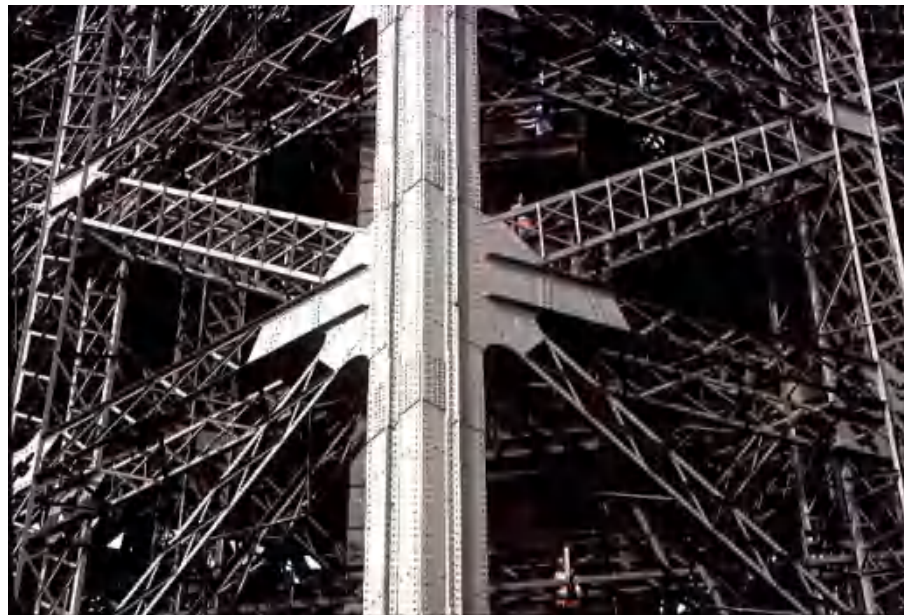
Novi tipovi građevina

**Biblioteka San Ženevjev,
Pariz
1843-1850.
Anri Labrust**

Novi tipovi građevina

Diter i Kontamen
Hala mašina za svetsku
izložbu u Prizu
1887-89.

Novi tipovi građevina

**Ajfelova kula, Pariz,
1887-89.**

Nastala povodom
Svetske izložbe 1889.
kao simbolički ulaz u
izložbene prostore. Visine
300 m, osnove 125x125
metara, dva puta višlja je
od bilo koje dotadašnje
konstrukcije. Čelična
rešetkasta konstrukcija
Velike ličnosti kulture bile
su energično protiv ovog
"monstruoznog" zdanja
koje se visoko izdizalo
iznad crkava i dinastičkih
građevina,

GRADOVI U 19. veku

Masovna stambena izgradnja

Masovna stambena izgradnja doživljava intenzivni razvoj: porodične kute za srednji stalež umesto aristokratskih rezidencija,

- novi građevinski materijali (pored tradicionalnih: drvo, kamen; sada su industrijski materijali: gvožđe, staklo, čelik,
- nove metode projektovanja (objekti ogromnih visina i raspona zahvaljujući n ovim materijalima);
- proračuni konstrukcija.

GRADOVI U 19. veku

Arhitektonski stilovi

Istoricizam, sam po sebi nije bio ništa novo, jer je bio star koliko i arhitektura, i predstavlja oživljavanje i afirmaciju ranijih stilova.

Klasicizam u užem smislu naziva se pokret koji traje od otprilike 1770. do 1830, a suprotstavlja se baroku i rokokou na području cele Evrope.

Neobarok, neogotika, neorenesansa....

Arheološko istraživanje antike proteže se prvi put ne samo na izvornu rimsku nego i grčku arhitekturu.

Opera Šarla Garnijea, Pariz

Rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku - Pariz

Tokom perioda industrijalizacije i kulturne ekspanzije, mnogi gradovi osetaju potrebu za razvojem i progresom moderne epohe, te dolazi do rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku, od kojih je najznačajnija radikalna rekonstrukcija Pariza, pod rukovodstvom Žorža Ežena Osmana.

Srednjevekovni Pariz je bio arhitektonski neuređen, pretrpan i haotičan grad sa jasno definisanim granicama, koje su ometale dalji urbanistički razvoj i ekspanziju grada. Napoleon III je izdao naređenje o restrukturalizaciji i urbanističkom redizajnu čitavog grada, a projekat je poverio baronu Žorž-Ežen Osmanu

Rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku - Pariz

Renoviranje Pariza obuhvatalo je izgradnju nove infrastrukture, saobraćajne mreže, osmišljavanje i planiranje javnih parkova i spomenika kao i uvođenje sistema gradske kanalizacije i vodovoda, zatim i kompletan redizajn arhitektonskog izgleda gradskih fasada i stambenih četvrti.

Široki bulevi poput Šanzelizea i veliki trgovi poput Konkorda rasteretili su grad i omogućili građanstvu bolju komunikaciju i prohodnost. Povećanjem spratnosti i izgradnjom novih stambenih objekata u centru grada, omogućeno je naseljavanje većeg broja stanovništva. Ipak, mnogi Osmanovu radikalnu rekonstrukciju posmatraju kao uništenje starih korena grada.

Urbanizam

Pariz

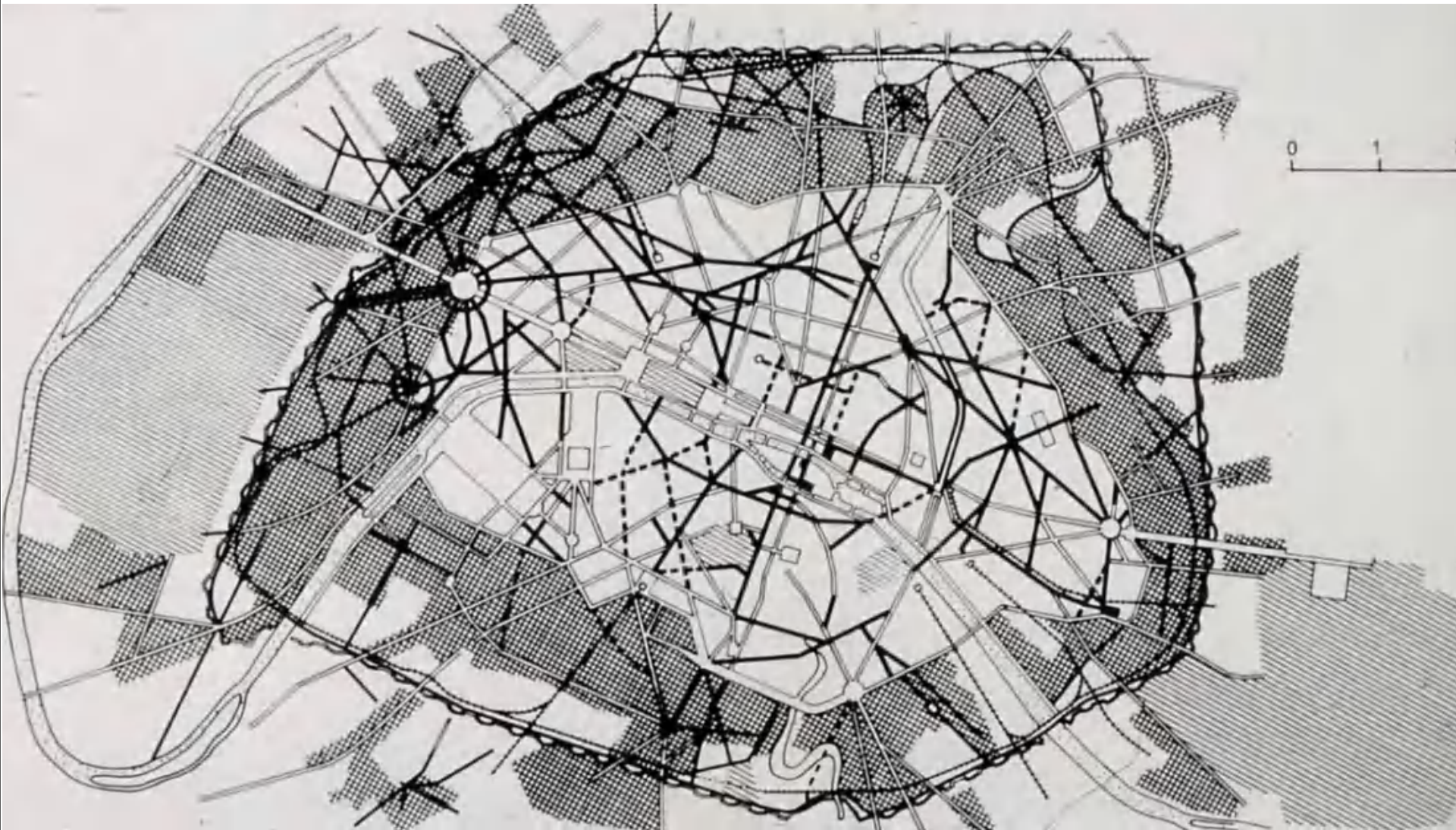
Pariz XIX veka

karakteriše nagli porast stanovništva, zakrčen srednjevekovni centar (u zidinama) , sirotinjske četvrti po obodu, katastrofalno stanje kanalizacije i vodovoda, opšta nehigijena, porast kriminala, revolucionarno raspoloženje; grad su u pravilnim razmacima pogađale epidemije kolere

Urbanizam

Pariz

Napoleon III po dolasku na vlast, pokreće opsežne i javne radove na uređenju Pariza; lično izrađuje prve skice nove mreže ulica; radi pospešivanja akcija, 1853. na mesto prefekta senskog okruga postavlja Barona Žorž-Ežen Osmana, pravnika, kome daje ogromna ovlašćenja i koji postaje glavni nosilac plana za obnovu grad.

Urbanizam

Ciljevi Osmanovog plana:

- 1. raskrčiti prostor** oko važnih javnih građevina, radi boljeg izgleda, boljeg pristupa i bolje bezbednosti u slučaju nereda
- 2. poboljšati sanitarne uslove** otklanjanjem izvora zaraze. komunalno opremanje je vrlo bitno - (kanalizacija, vodovod)
- 3. preseći široke bulevare** i tranzitne ulice radi rešenja komunikacija, protoka vazduha i svetlosti, radi veće bezbednosti i obezbediti pristupačnost gradskom centru železničkom mrežom
- 4. stvoriti velike parkovske površine** radi prečišćavanja vazduha i rekreacije

Urbanizam

Urbanizam

Pariz

Urbanizam

Pariz

Rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku - Beč

Obimna rekonstrukcija Beča nastala je pod uticajem pariske rekonstrukcije. Parkovski prostor oko istorijskog jezgra pružao je veoma povoljne perspektive za izgradnju modernog gradskog centra. Raspisan je međunarodni konkurs, a najbliži stvarno izvedenom projektu je projekat Ludviga Ferstera. Izgradnjom širokog prstenastog bulevara – Ringstrasse, posle rušenja gradskih zidina, doveo je do formiranja složenih arhitektonskih ansambala društvenih zgrada u tom potezu.

Urbanizam

Beč

Sredinom XIX v. i Beč doživljava, kao i drugi veliki evropski gradovi, ogroman porast stanovništva;

Beč nije bio industrijski grad, niti je industrijska revolucija glavni uzrok njegovog porasta, već je to uloga uloga prestonice velike imperije - Habsburške monarhije;

Beč je sedište aristokratije, birokratskog aparata, dok još iz Srednjeg veka vuče trgovačko - buržoaski karakter;

Beč je i stecište malih zanatskih pogona za proizvodnju luksuzne robe i centar uslužnih delatnosti.

Urbanizam

Beč

Car Franc Jozef 1857. nalaže rušenje zidina oko starog grada, a 1859. odobrava plan za proširenje grada na ovom prostoru .

Plan za izgradnju "Ringa" iz 1859. obuhvatao je rušenje bedema i izgradnju dve glavne prstenaste saobraćajnice : široki, reprezentativni bulevar Ringštrase (koji pruža kompletno ambijentalno okruženje za bogati svet) i ulicu za neophodni saobraćaj – Lastenštrase. Ceo poduhvat trebalo je da obezbedi nedostajući ceremonijalni prostor.

Urbanizam

Beč

Ringštrase i danas služi i predstavlja izraz razliku između jezgra i predgrađa; na ovom prostoru podignuto je mnogo važnij javnih građevina u sukcesivnom sledu (zgrada opere među prvim javnim objektima; kulturne i obrazovne institucije smeštene rame uz rame sa prebivalištima više srednje klase).

Rekonstrukcije evropskih gradova u 19. veku - Barselona

Konkurs za “reformu i ozdravljenje” Barselone, 1859 . – rešavanje problema proširenja grada uz rekonstrukciju starog jezgra.

Prvonagrađen rad autora Antonia Triasa predviđa proširenje grada uvođenjem glavnih, širokih zrakastih saobraćajnica koje se ulivaju u prstenastu arteriju oko starog grada. Stambeni kompleksi su rešeni sa pravougaonom mrežom ulica.

Umesto Triasovog projekta usvojen je projekat Serde, koji je proširenje Barselone rešio u pravougaonoj mreži nediferenciranih ulica, sa tipskim kvadratnim blokovima zasečenih uglova, uz uvođenje dijagonalnih saobraćajnica

Urbanizacija

Barcelona

Ildefonso Serda
1815-1876.

Urbanista, teoretičar i
političar socijalista.

1867. je napisao "*Opštu teoriju urbanizacije*", koja je štampana u dva toma, mada su postojala još dva u rukopisu. U prvom tomu se bavi opštom filozofijom i istorijskim razvojem gradova (istorijska analiza urbanizacije). Drugi tom sadrži statističke analize posebnog slučaja urbanizacije, vezane najviše za radničku klasu. Treći i četvrti tom su sadržali predloge rešenja problema Barcelone.

Urbanizam

Barcelona

U drugom tomu se bavi statistikom kroz prikaz uslova života i rada radničke klase Barselone (*"Urbanizacija kao konkretna činjenica – Statistička slika Barselone"*), koja se tada mogla porediti sa bilo kojim industrijskim gradom toga vremena. Objasnjava i prostorne, analitičke i terminološke sisteme koji su mu omogućili da shvati Barcelonu. Deo knjige vezan za statistiku je posebno štampan pod naslovom "Statistička monografija radničke klase u Barseloni 1856. godine". Posle ovoga, uticaj industrijalizacije na ljude i građevine više nije mogao biti osporavan.

Urbanizam

Serdini predlozi:

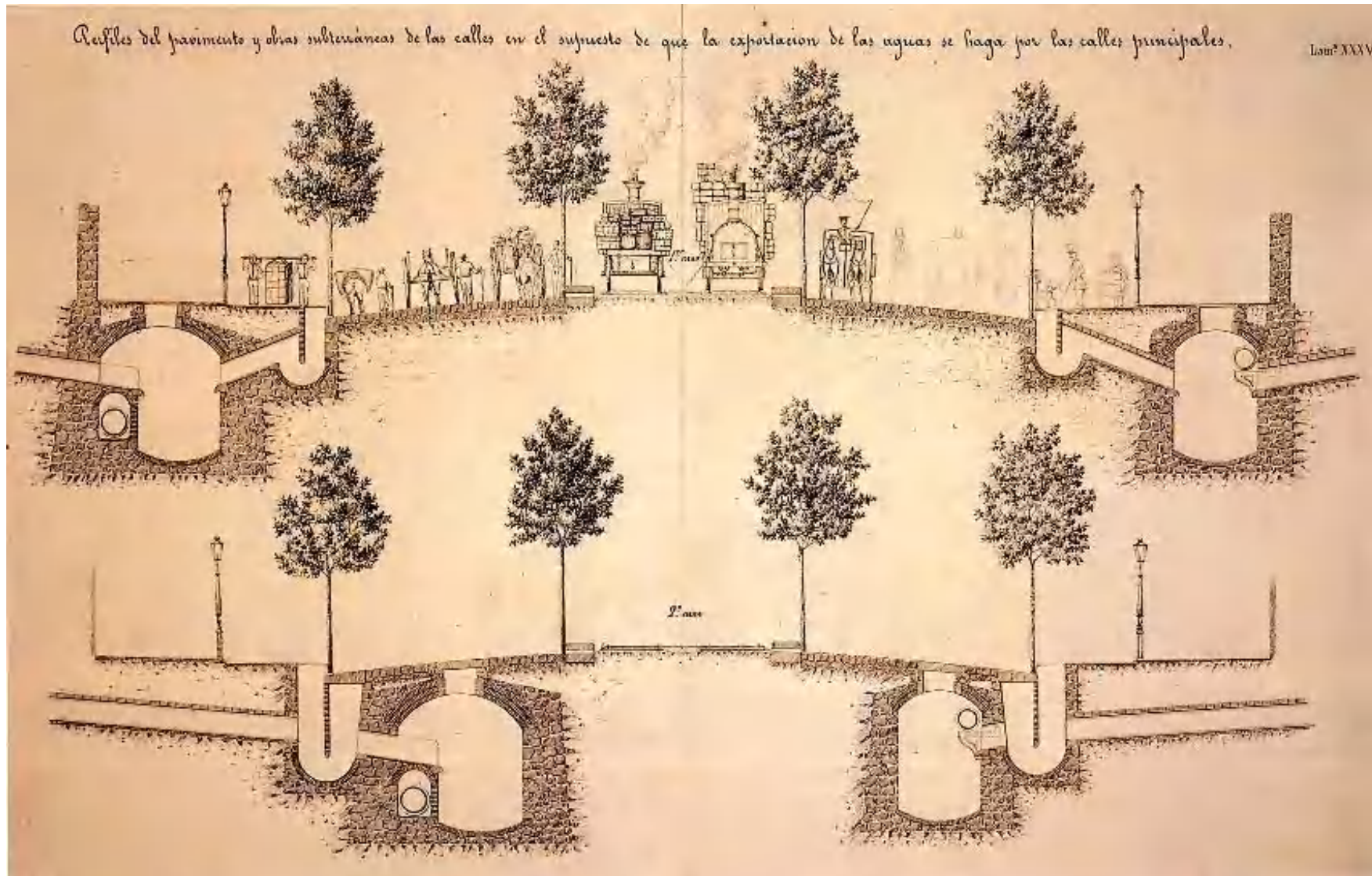
Širenje grada je pomoću ortogonalnih urbanih blokova. Urbana matrica se zasniva na trgovima koji stoje jedan naspram drugih, i dijagonalama i oktagonima koje ti trгови stvaraju.

Sve zgrade treba da dobiju jednako osvetljenje, provetravanje, pristup saobraćajnim sredstvima, i jednak pristup međugradskoj saobraćajnoj mreži.

Blok zgrade zauzimaju samo 36%, a ostalih 64% bude neizgrađeno. Visina zgrada maksimalno 16m (3-4 sprata).

Predviđa razvoj saobraćaja i prema tome planira kapacitet ulica.

Urbanizam

Saobraćajni sistem je zasnovan na daljem razvoju njegovih ideja o ravnopravnom rasporedu. Predviđa isti prostor za pešake i prevozna sredstva.

Planira veoma velike pločnike, drvorede (oko 100 stabala po bloku). Postojala bi izvesna hijerarhija puteva. Predlaže izuzetno izgrađen sistema kontrole saobraćaja. Veliku pažnju posvećuje ozelenjenim prostorima i velikim prirodnim parkovima.

Daje predloge koje bi stanovnici trebalo da osete najviše na područjima zdravlja, socijalne zaštite, bezbednosti i udobnosti.

Urbanizam

protiv:	za:
• dominacije centra• jačanja centra na račun periferije• preterane koncentracije i zbijenosti	• stanove sa podjednakim br. m²/osobi, položajem sa puno svetlosti, istim nivoom provetravanja, infrastr. i dr. opremljenosti
• socijalne segregacije	• podjednak raspored usluga
• preterane specijalizacije gradskih funkcija	• istu dostupnost sredstvima javnog saobraćaja
• gradova spavaonica• velike udaljenosti stana do posla ili škole	• urbanizaciju zasnovanu na sličnim karakteristikama za sve delove grada
• izuzetno hijerarhije mreže puteva i nejednakosti rasporeda funkcija	• podjednako tretiranje stanovnika raznih urbanih jedinica, bez obzira na njihovu veličinu, jer svi ljudi u suštini imaju ista prava za zadovoljenje svojih osnovnih potreba.
• velikih regionalnih nejednakosti i neravnomernog razvoja, koje teraju ljude na migracije	

Razvoj urbanističke teorije u 19. veku

KAMILO ZITE

Kamil Zite (bečki arhitekta 19. veka) pokušava da vrati renesansno dostojanstvo javnome prostoru grada, ponovo u svojim teoretskim i praktičnim radovima vrata na italijanske trgove, zagovara pešačku dimenziju i lepotu istorijskih prostora. Autor je knjige "Umetničko oblikovanje grada".

Dao je oštru kritiku urbanističke delatnosti 19. veka i kritiku neshvatanja društvenog i kulturnog značaja umetnosti gradskih prostora. Njegovim delom postavljene su osnove proučavanja istorijskog razvoja gradova – istorije urbanizma. Osnivač je prvog časopisa za probleme urbanizma – Stadtebau.

Plan za Olomuc, Češka, 1895.

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

ROBERT OVEN

Doprineo rešavanju problema stanovanja u predelu uz industrijske građevine, naselje za radnike i njihove porodice sa zgradama društvenog servisa radnika, njegova kritika grada bila je konstruktivna. Izvedeni projekti: Radničko naselje u Nju Lenarku, Škotska Radna komuna Nova harmonija, SAD, Komuna Harmoni-Hol (Kvinvud)

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

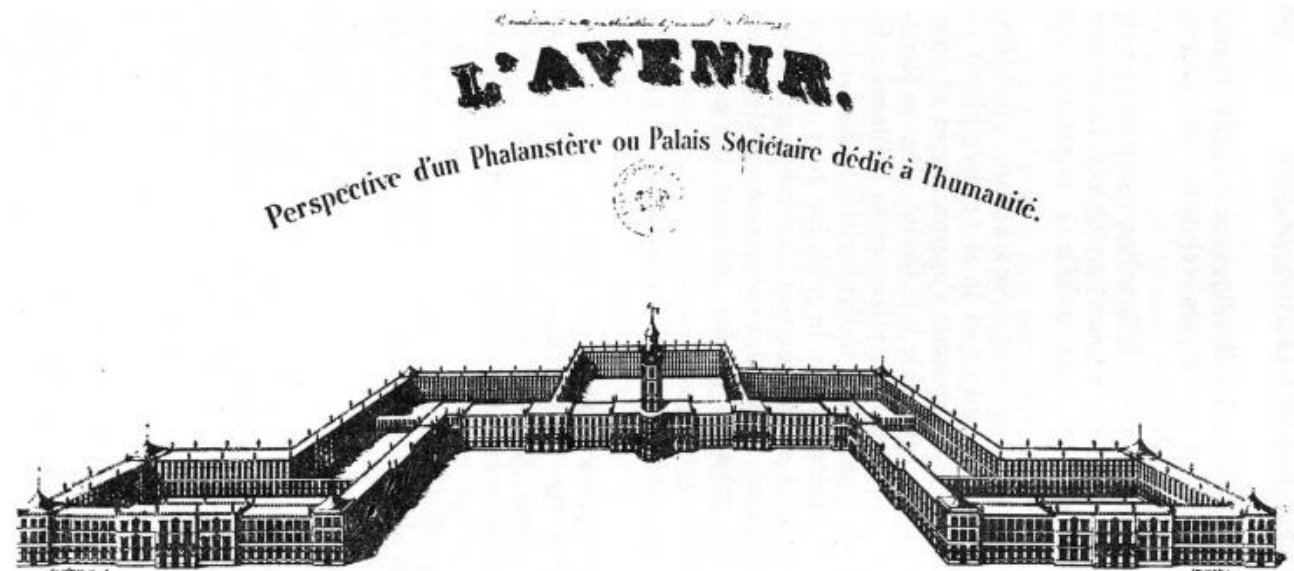
ŠARL FURIJE

Osmislio oblik društveno-proizvođačkih skupina u delu "Novi industrijski i društveni svet", i dao prikaz novog društva – Harmonija.

Dao je načela organizacije i uređenja novog oblika društvene i stambene zajednice – komune – falange.

Falansterija - kolektivna stambeno-društvena zgrada ogromnih razmera za 1800 stanovnika.

Različita socijalna struktura stanovništva. Ogroman značaj daje društvenom vaspitanju dece.

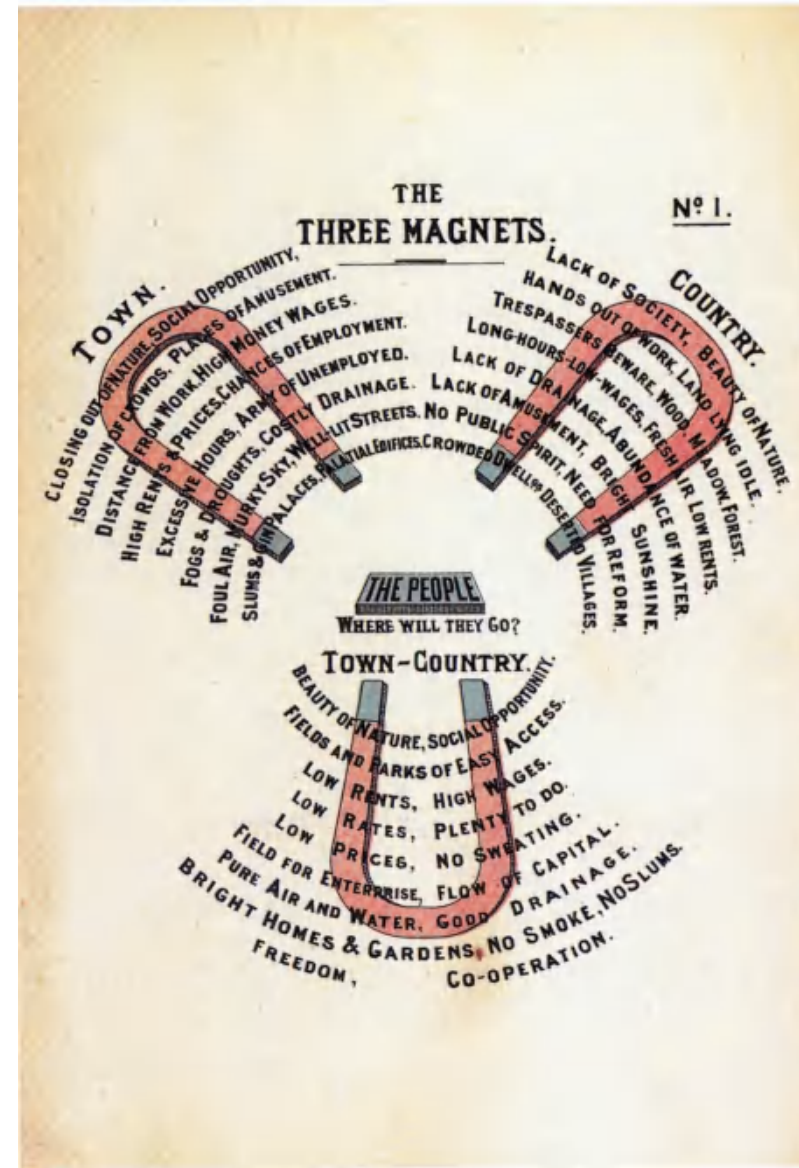

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

EBENEZER HAUARD (1848-1928)

Knjiga Garden City of Tomorrow 1898, kojom je pokrenuto pitanje decentralizacije većih gradova osnivanjem gradova u zelenilu oko grada "matice". Vrtni grad sjedinjuje kvalitete i humane vrednosti grada i sela: lepotu prirode, društveni život, polja i parkove, svetle zgrade i vrtove, niske zakupnine stanova.

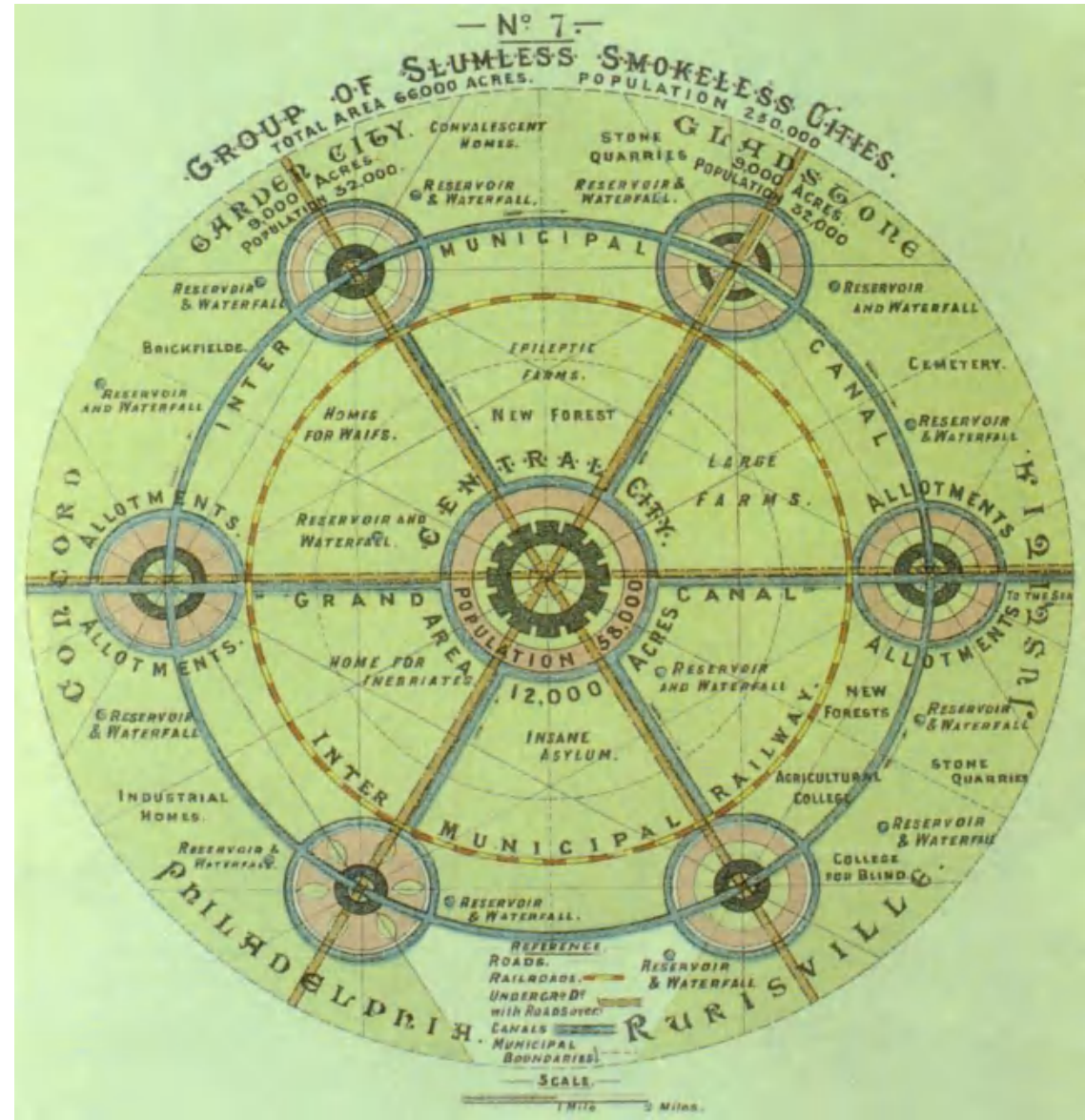
Njegove ideje bliske su Ovenu i Furijeju – vrtni gradovi zasnovani na kooperativnoj društvenoj zajednici.

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

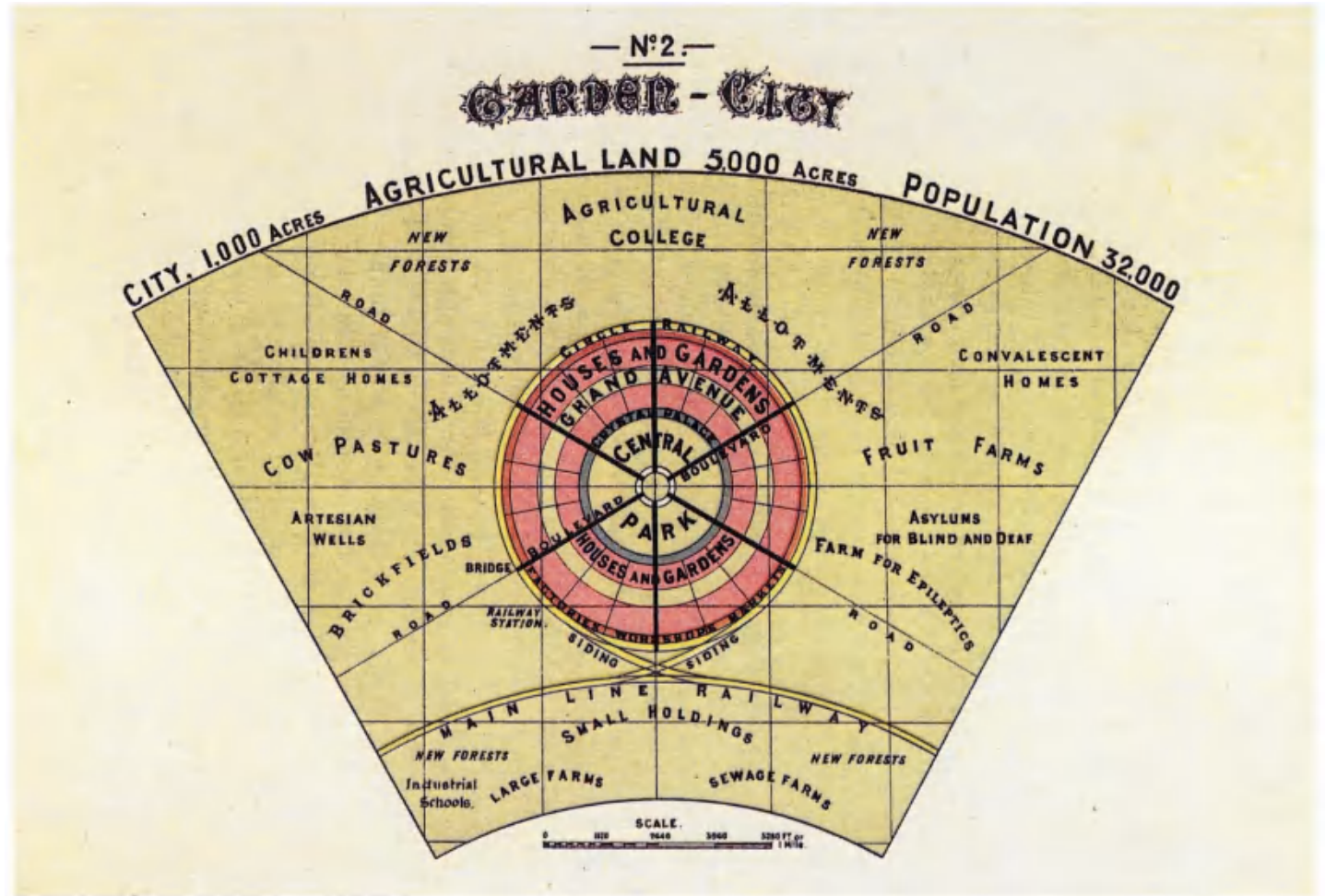
Model grada karakterišu koncentrični obruč i i radijalne putevi, sa parkom u sredini, javne zgrade na njegovom rubu, a fabrike, tržnice i skladišta u spoljašnjem prstenu.

Više vrtnih gradova trebalo bi obuhvatiti u novu koncentričnu grupu, pa Howard stvara obrazac policentričnoga velegrada za 220.000 stanovnika, raščlanjenog u centralni grad i satelitske gradove.

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

Šema vrtnog grada je koncentričnim prstenima podeljena na tri funkcionalne zone: Centralnu, sa parkom i društvenim zgradama Srednju, glavnu zonu sa blokovima stambenih zgrada i širokim prstenom zelenila Perifernu, namenjenu industrijama i komunalnim objektima

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

Pod utjecajem Hauarda, kao prvi vrtni gradovi nastaju Lečvort, Hemsted, Velvin, Pokret se brzo raširio Europom i Amerikom. Mnogi utemeljeni gradovi: delom kao samostalna naselja, delom kao vrtna predgrađa, delom povezani sa industrijom.

Razvoj urbanističke teorije u 19 veku

Pod utjecajem Houarda, kao prvi vrtni gradovi nastaj u: Lečvort, Hemsted, Velvin, Pokret se brzo raš irio Europom i Amerikom. Mnogi utemeljeni gradovi: delom kao samostalna naselja, delom kao vrtna predgrađa, delom povezani sa industrijom.

Gradovi u 20 veku

U prvoj polovini 20.veka zapaža se intenzivan rast gradova u razvijenijim državama Evrope i Severne Amerike, dok se u drugoj polovini težište rasta seli u Latinsku Ameriku, Aziju i Afriku.

Gradovi se mahom razvijaju haotično i zgusnuto, što ima kao posledice – socijalno raslojavanje, uništavanje okoline i opšte siromaštvo.

Dvadesetih godina 20 veka počinje da se vrši podela grada po funkcijama, odnosno funkcionalno zoniranje grada. U pojedinim gradovima dominiraju određene funkcije, pa razlikujemo - industrijske, administrativne, univerzitetske gradove.

Gradovi u 20 veku

Industrijski razvoj i urbanističko planiranje razilaze se na sudbonosan način. Ranija tradicija planiranja svoju punu delotvornost postiže u doba kad počinje politički i industrijski prevrat.

Dok urbanisti krajem 19.veka nastoje da regulaciju gradova osveže baroknim osama i blokovima zgrada, industrija i saobraćaj rastu prema sopstvenim zakonima, pri čemu dolazi do preklapanja ili do blokiranja preopterećenog grada.

Vrlo kasno rađa se spoznaja o tome da se u urbanizmu industrijskoga doba ne radi toliko o formalnim problemima nego u mnogo većoj meri o usmeravanju do tada nekontrolisanih državnih i socijalnih procesa, koji su promenili celokupne životne odnose, uključujući i istorijske gradove.

Gradovi u 20 veku

Tek između 1920. i 1930. manji broj arhitekata i urbanista konačno raskida s istorijskom tradicijom. Oštrina njihovih programskih zahteva i beskompromisna gradnja prvih naselja (Amsterdam, Rotterdam, Frankfurt na Majni, Berlin), izaziva jak otpor, ali otvara put urbanizmu kao modernoj disciplini.

Gradovi u 20 veku

1928. godine je osnovan CIAM, Centar internacionalne moderne arhitekture, koji svojom teoretskom misli utiče na urbanizam na teorijskom i praktičnom planu. U njemu su bili arhitekti Nemačke - Mis van der Roë i Valter Gropijus, zatim urbanista Ludvig Hilbersajmer, tu su bili Holanđani Kornelius van Esteren, Jakob Oud, Gerit Ritveld, Švajcarac Le Korbizje, Belgijanac Viktor Burgerios i Brazilac Lućio Kosta, Španac Hose Luis Sert i Mojsej Ginsburg iz Sovjetskog saveza sa grupom konstruktivističkih arhitekata.

Gradovi u 20 veku

Na četvrtom kongresu CIAM-a, 1933, nastaje Atinska povelja s tezama o urbanizmu, u kojima je formulisano haotično stanje sa predlozima opštih zahteva za obnovu. Ta povelja opremljena je analizama 33 grada. Internacionalnom razmenom ideja i rasprava stvorena je zajednička podloga za rad urbanista, koji je ponovno nastavljen nakon prekida u razdoblju diktatura i Drugog svetskog rata.

Atinska povelja proklamuje pet sadržajnih aspekata života u gradskom prostoru, kao polazište funkcionalnog zoniranja - stanovanje, rad, rekreaciju, saobraćaj i centralne funkcije. Pokret moderne arhitekture započinje aktivnošću pojedinih arhitekata i malih grupa formiranih u Evropi.

Gradovi u 20. veku

Vodeće mesto zauzimaj u sledeći arhitekti: Le Korbizije u Parizu, Valter Gropijus s Bauhausom u Waj maru, Mendelson, Mis van der Roe u Berlinu, grupa De Stijl u Holand iji i konstruktivisti u Rusiji. Začetnicima nove arhitekture najvažnija su načela i metode pomotu kojih nastoje da prevladaju dotada š nji formalizam u korist funkcionalnog oblikovanja.

KARAKTERISTIKE MODERNOG GRADA 20.veka

Nakon postupnog nestanka bloka izrazito se polariziraju dve tipologije stanovanja: individualno stanovanje i višestambena izgradnja (“mašine za stanovanje”). Grad više nije prostor u kojem se dominantno stanuje. Veliki deo njegovog tkiva otpada na radne i komunalne aktivnosti koje treba planirati. (Istorijski grad se bavio ekskluzivno samo stanovanjem, centrom i reprezentacijom).

Tehnološki razvoj omogućava superpoziciju sadržaja kroz vertikalno, a ne samo horizontalno zoniranje. Istraživački i naučni pristup planiranju čini struku urbanizma interdisciplinarnom, a karakteriše je internacionalizacija stila i koncepata. Nastaju novi gradovi s predominacijom jedne funkcije: industrijski grad, univerzitetski, administrativni, turistički i sl.

Le Korbizje

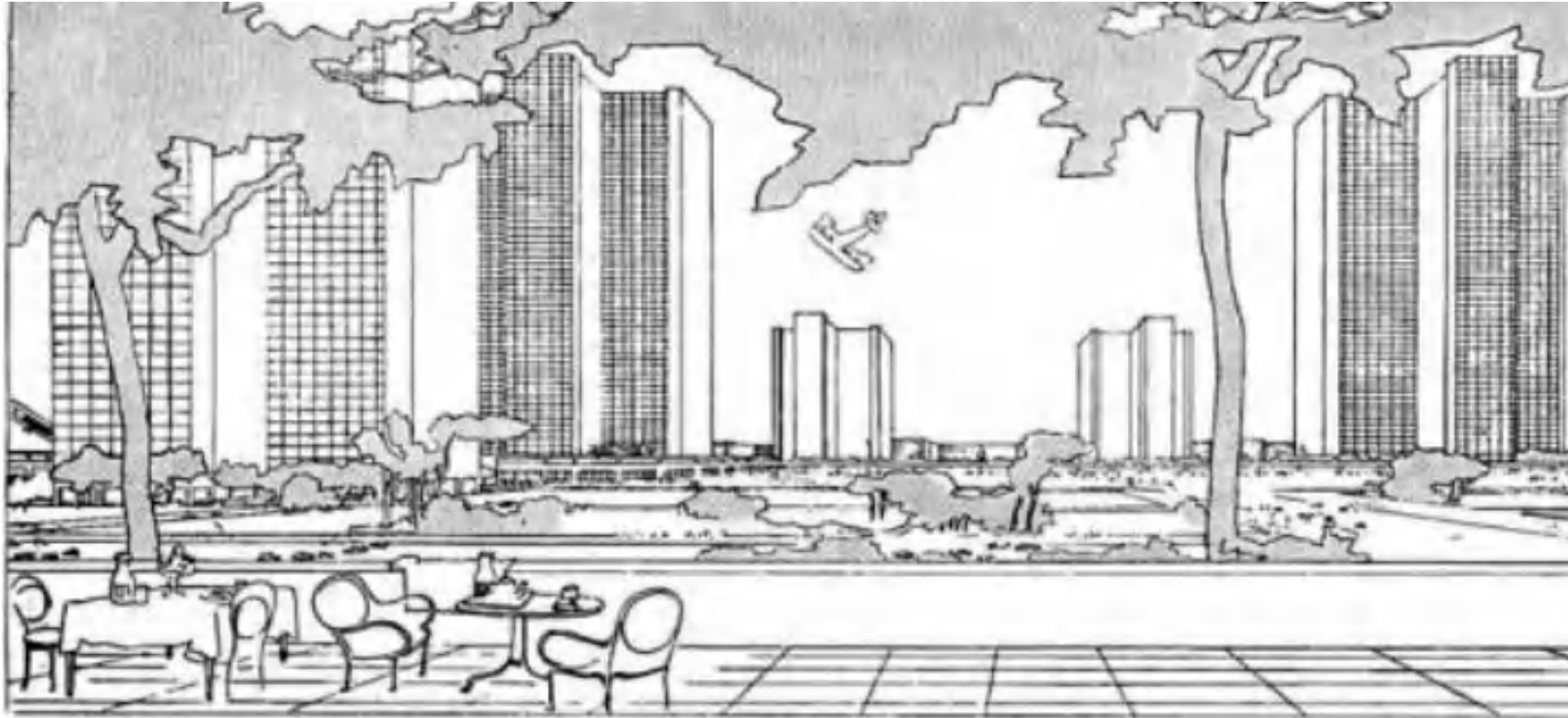
“Arhitektura je uslovljena duhom vremena, a duh vremena su dubine prošlosti, poznavanje sadašnjosti i sagledavanje budućnosti”

Le Korbizje je 1925. godine na izložbi predstavio Savremeni grad za tri miliona stanovnika, radikalni plan rekonstrukcije centra Pariza. Geometrijsko središte poslovnog grada formiraju ose saobraćajnica, koje jasno odaju strogost u principu odvajanja kolskog od pešaškog saobraćaja i od ostalih gradskih funkcija. Dominantne građevine ovog plana jesu kule soliteri, osnove krsta, koje poput religijskih građevina u prošlosti u novom gradu budućnosti najavljuje dominaciju novog poretka.

Le Courbisier

Savremeni grad za tri miliona stanovnika, 1922.

Saobraćajnice su ortogonalne i dijagonalne; u središtu su oblakoderi krstaste osnove (to su 4 poslovna tornja - 60 spratova, stambeni blokovi su okolo (perimetralni i uvučeni tip), visine 10-12 spratova; tlo se koristi kao zajednička rekreativna površina; iza zaštitne zelene zone smeštena je industrija i radnički vrtni gradovi.

Le Courbisier

l'immeuble villas 1922.

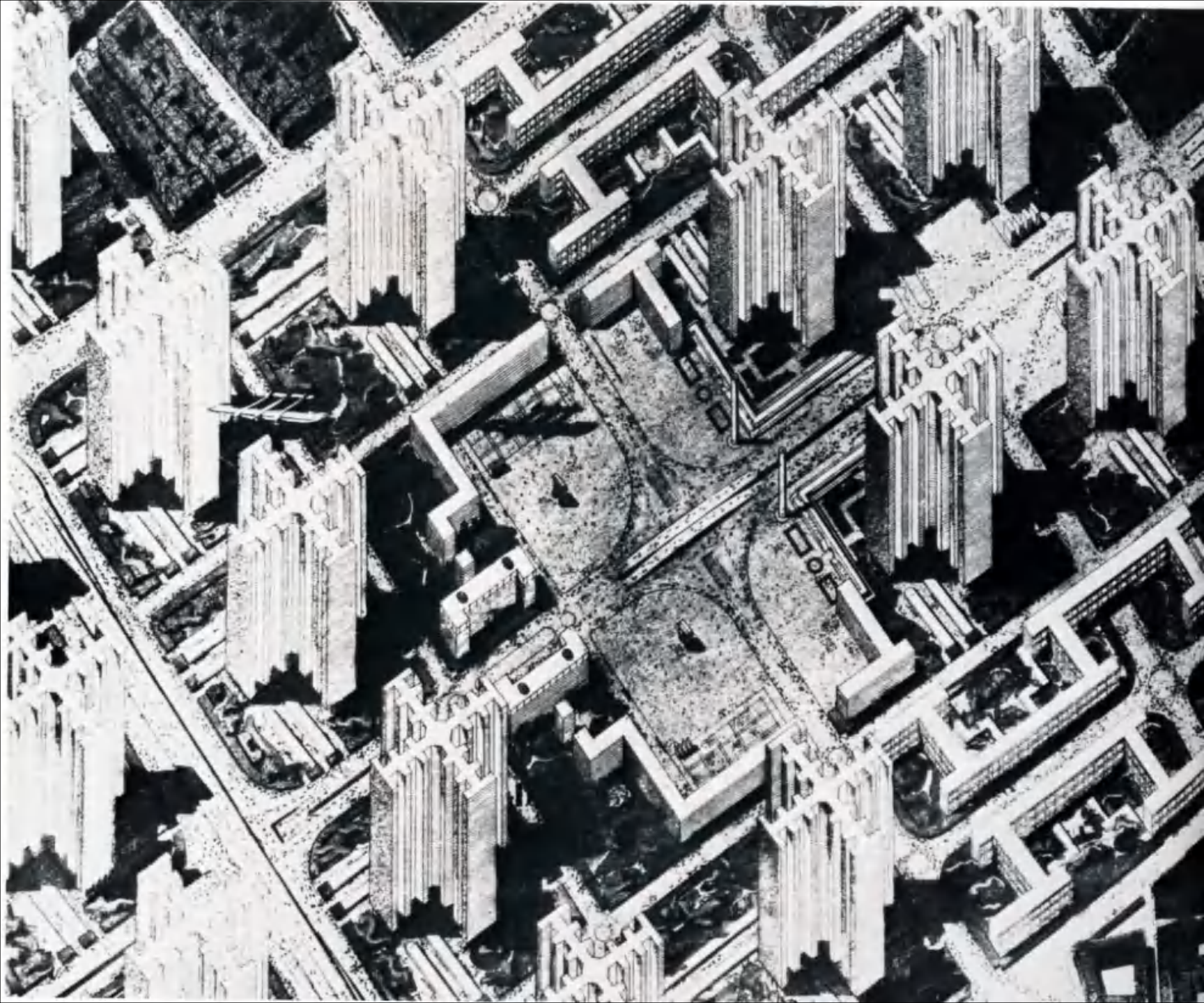

Le Courbisier

**Plan Voasin (Voazen) za
Pariz 1925.**

Dalja prerada
"Savremenog grada" -
"otvoren" plan (bez
zatvorenih blokova); izraz
tendencije ka postizanju
osunčanih, zelenih
površina u gradu,
smanjenja gustina u
centru, veće
pokretljivosti, ... (aforizam
Le Korbizjea: "Grad
stvoren na brzinu je grad
stvoren za uspeh")

Le Courbisier

**Plan Voasin (Voazen) za
Pariz 1925.**

Le Courbisier

Ville Radieuse-Ozareni grad 1930.

Kasnih 1920-ih Korbizije gubi poverenje u krupni biznis da ostvari njegove snove i utopije predstavljene u Ville Contemporaine i planu Voisin (1925). Pod uticajem ideja o linearnom gradu formulisao je novu viziju idealnog grada, **Ville Radieuse** (Ozareni grad). Predstavlja utopijski san da ujedini čoveka sa dobro uređenim okruženjem. Projekat održava ideju visokogradnje stambenih blokova, slobodan promet i obilne zelene površine koje su predložene u njegovom ranijem radu. Stambeni blokovi postavljeni su u dugim redovima. Zastakljen su na svojoj južnoj strani i podignuti na pilotise. Imali su krovne terase i trim staze na svojim krovovima.

Le Courbisier

Unité d'Habitation

Marsej, 1947-1952

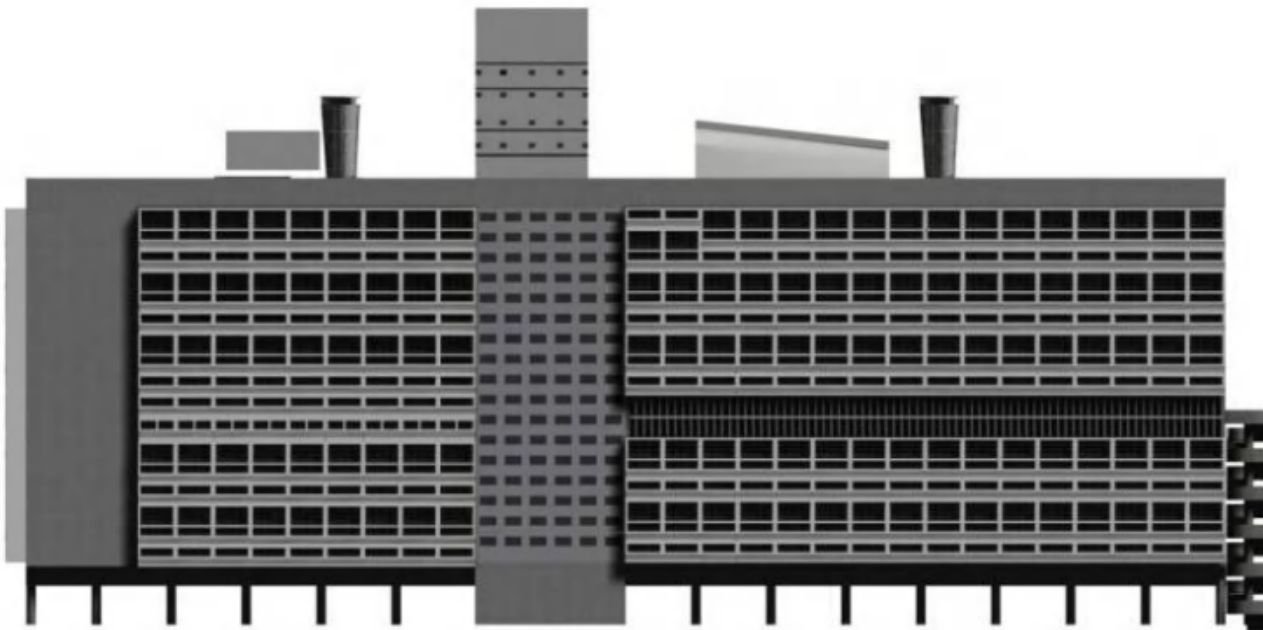
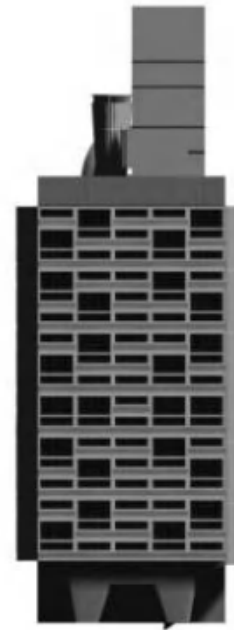
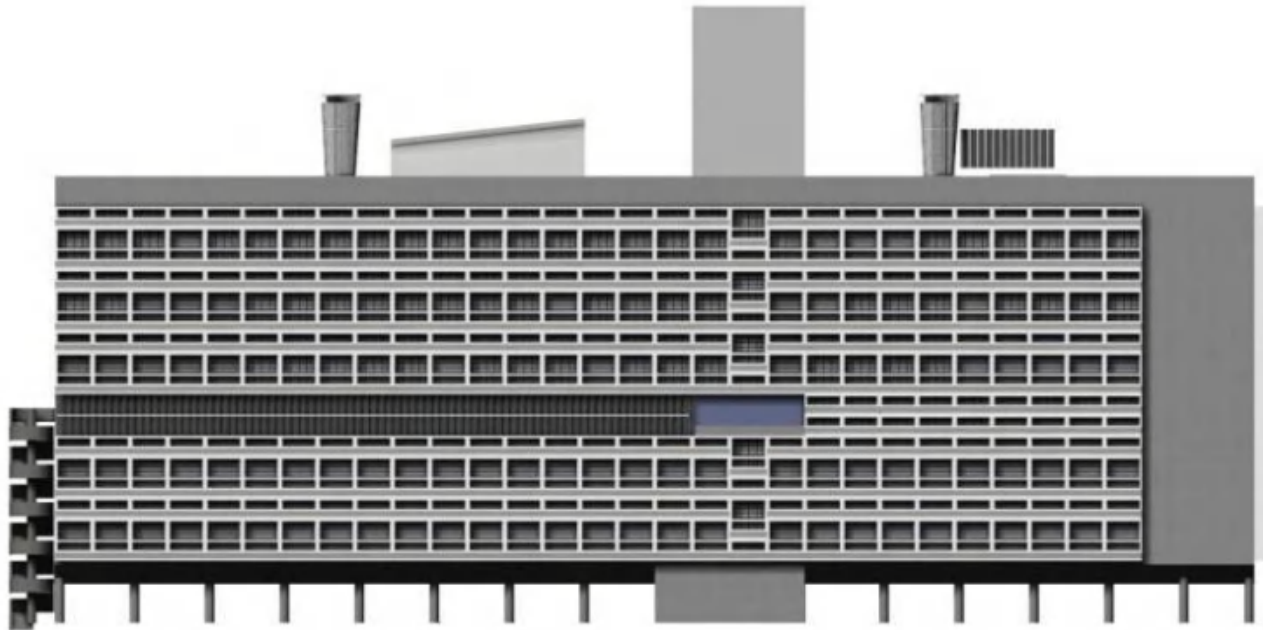
Poduhvat zasnovan na posleratnom vladinom programu javnog stanovanja; Le Korbizije preuzima četverostruki eksperiment u pogledu:

1. koncepcije dupleksa
2. tehnike gradnje,
3. socijalnih efekata,
4. urbane interpretacije bloka;

Le Courbisier

Unité d'Habitation

Marsej, 1947-1952

Konstrukcija - skelet od armiranog-betona; podovi i zidovi - nezavisni od skeleta, dobra zvučna izolacija; visina 18 spratova; izgled - "sačast", sandučast, beton brut (vidni tragovi daščane oplata na betonu - brutalistički metod);

Stanovi imaju balkone sa brisolejima (zaštita od Sunca - vodoravno isturene ploče koje štrče izvan zgrade), bočni zidovi su bojeni;

Le Courbisier

Unité d'Habitation

Marsej, 1947-1952

U prizemlju - pilotisi
(profilisani stubovi na
kojima počiva zgrada);

Le Courbisier

Unité d'Habitation

Marsej, 1947-1952

Koridori na svakoj trećoj etaži; u sredini visine je javna zona (trgovina i slično - integracija komunalnih usluga).

Naselje Vajzenhof 1925-27.

Prva velika izložba savremenog stanovanja - izložba Werkbund-a "stan", u okviru koje je izvedena kolonija Vajzenhof
Inicijativa i urbanistički plan - Mis; cilj: izgraditi objekte modernim materijalom, industrijalizovanim postupcima - objektivizam

Bio je direktor izgradnje; U projektu je učestvovalo 16 avangardnih arhitekata.

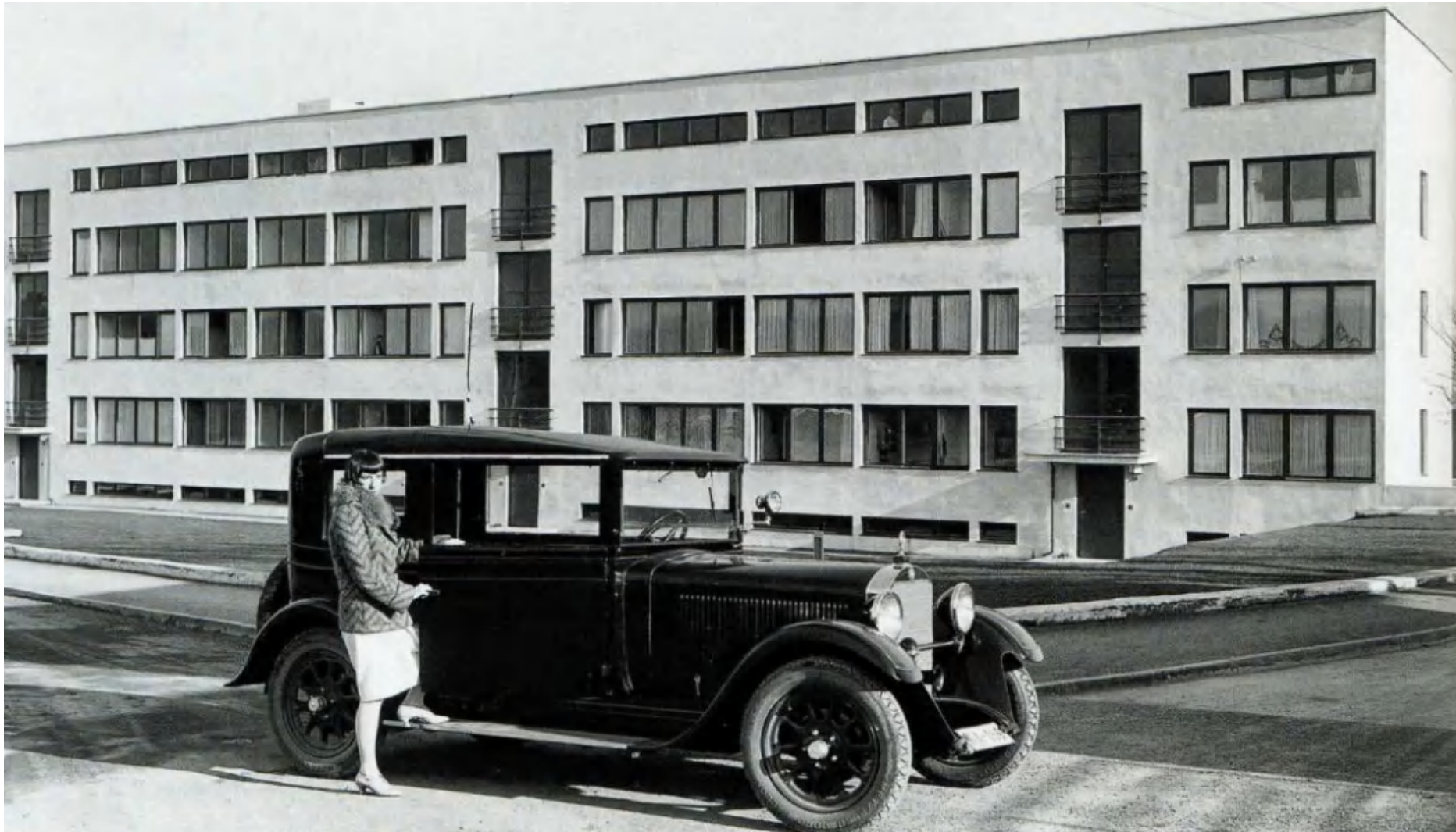

Naselje Vajzenhof 1925-27.

Misov doprinos: četvorna trostratnica za 24 stana (5-ospratnica); Metalni skelet, stepeništa, instalaciona jezgra sa kuhinjama i kupatilima; Pomični pregradni zidova, smatrao da ekonomski faktori traže standardizaciju i racionalizaciju najamnih stanova, a složenost ljudskih potreba zahteva fleksibilnost.

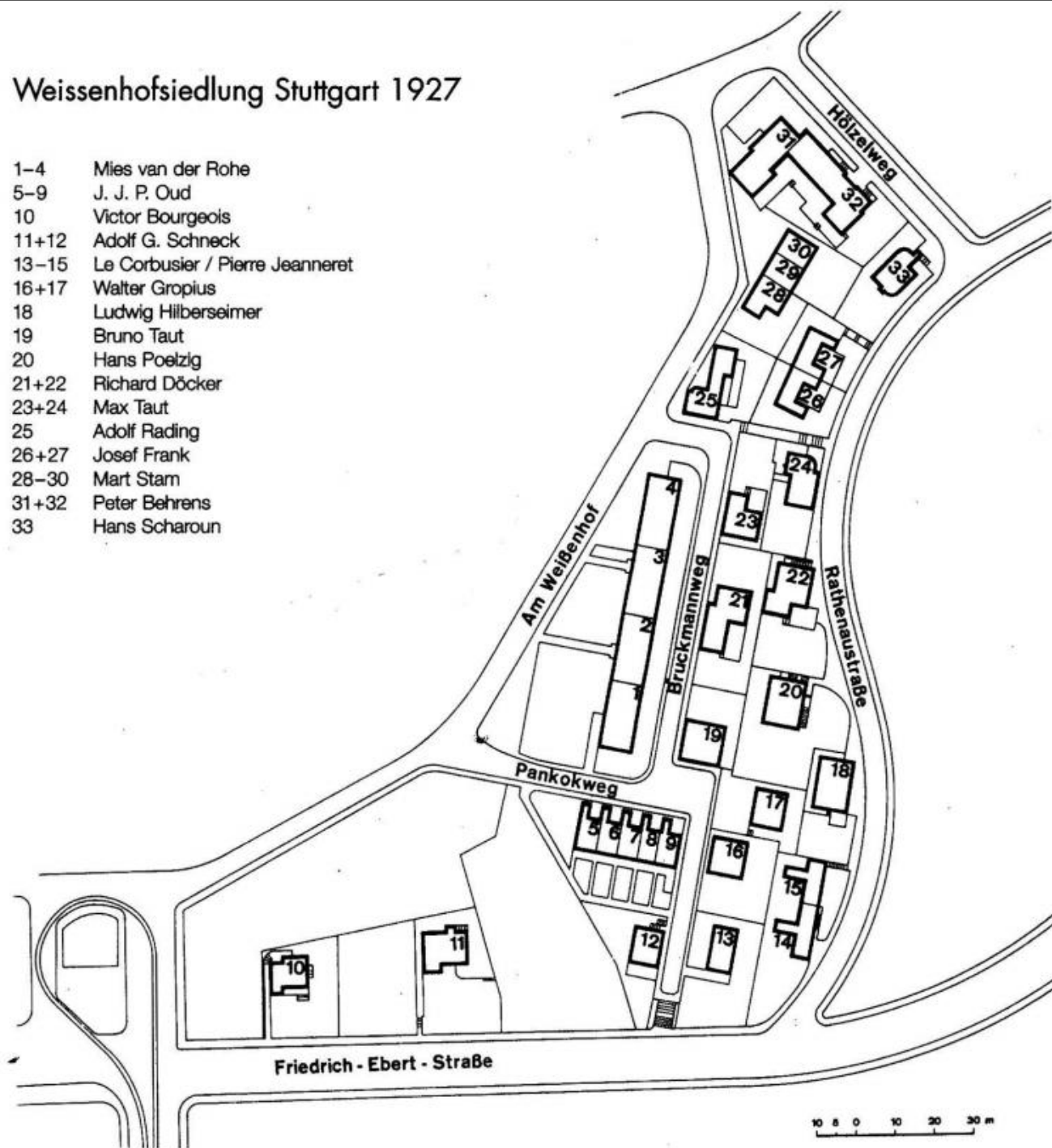
Naselje Vajzenhof 1925-27.

Bio je direktor izgradnje;
U projektu je učestvovalo
16 avangardnih arhitekata.

Weissenhofsiedlung Stuttgart 1927

- 1-4 Mies van der Rohe
- 5-9 J. J. P. Oud
- 10 Victor Bourgeois
- 11+12 Adolf G. Schneck
- 13-15 Le Corbusier / Pierre Jeanneret
- 16+17 Walter Gropius
- 18 Ludwig Hilberseimer
- 19 Bruno Taut
- 20 Hans Poelzig
- 21+22 Richard Döcker
- 23+24 Max Taut
- 25 Adolf Rading
- 26+27 Josef Frank
- 28-30 Mart Stam
- 31+32 Peter Behrens
- 33 Hans Scharoun

Naselje Vajzenhof 1925-27.

SIEDLUNG AM WEISSENHOF

1. J. FRANK, WIEN
2. J. J. P. OUD, ROTTERDAM
3. M. STAM, ROTTERDAM
4. LE CORBUSIER, GENÈVE-PARIS
5. P. BEHRENS, BERLIN
6. R. DÖCKER, STUTTGART
7. W. GROPIUS, DESSAU
8. L. HILBERSEIMER, BERLIN
9. MIES VAN DER ROHE, BERLIN
10. H. POELZIG, BERLIN
11. A. RADING, Breslau
12. H. SCHAROUN, Breslau
13. A. G. SCHNECK, STUTTGART
14. B. TAUT, BERLIN
15. M. TAUT, BERLIN

ERSTELLT DURCH DIE STADT STUTTGART NACH DEN VORSCHLÄGEN DES DEUTSCHEN WERKBUNDES

WERKBUND AUSSTELLUNG

DIE WOHNUNG

JULI-SEPT. 1927 STUTTGART

Naselje
Vajzenhof
1925-27.

**Naselje
Vajzenhof
1925-27.**

**Naselje
Vajzenhof
1925-27.**

**Naselje
Vajzenhof
1925-27.**

**Naselje
Vajzenhof
1925-27.**

